

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ ректора
27.03.2026 № 51-ОД

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів середньої освіти
ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА
ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

СХВАЛЕНО
Протокол засідання вченої ради
27.03.2026 № 9

Лубни – 2026

Розробники:

Перепадя Дар'я Олександрівна, доцент, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри іноземних мов ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Перова Світлана В'ячеславівна, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Напрямок підвищення кваліфікації: А4 Середня освіта (А4.02 Середня освіта (Іноземні мови))

Розроблено на основі типової програми: «Старша профільна школа: нові підходи та інструменти для вчителів»

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року.

Рецензенти:

Іщенко В.Л. - доцент, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри ділової іноземної мови Полтавського університету економіки і торгівлі

Федічева Н.В. - доцент, кандидат педагогічних наук, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасна освітня парадигма дедалі більше орієнтується на формування в учнів не лише мовних знань, а й здатності до міжкультурної комунікації. В умовах глобалізації та інтенсивних міжнародних контактів України іноземна мова перестає бути лише засобом спілкування, вона стає ключем до розуміння культурних цінностей, традицій та світоглядних моделей інших народів. Саме тому формування міжкультурної компетентності учнів на уроках іноземної мови є одним із пріоритетних завдань сучасної української школи (НУШ, Інтелект України).

У цьому контексті особливої ваги набувають курси підвищення кваліфікації для вчителів іноземних мов. Вони забезпечують педагогів новітніми методиками, що дозволяють інтегрувати культурну компоненту в освітній процес. Учитель, який володіє сучасними підходами до викладання, здатний не лише сформувати мовну компетентність, а й сприяти набуттю умінь співвідносити мовні явища з культурними реаліями, розвивати толерантність, емпатію та відкритість до іншого світу.

Актуальність таких курсів зумовлена кількома чинниками, серед яких основним є необхідність професійної підтримки вчителів іноземних мов, котрі виступають фасилітаторами міжкультурної взаємодії та розвитку компетентностей учнів у процесі навчання. Швидкі зміни у національній освітній практиці формують інтегровану в європейський освітній простір систему, де міжкультурна компетентність має стати однією з ключових складових загальної компетентності випускника, а відтак, виникає потреба у постійному оновленні освітніх програм і матеріалів, які будуть відповідати сучасним викликам і враховувати багатокультурний аспект європейської спільноти.

З огляду на актуалізацію питання професійного розвитку педагогів розроблені курси підвищення кваліфікації на тему «Формування міжкультурної компетентності учнів на заняттях з іноземної мови» є стратегічно важливими для розвитку сучасної системи середньої освіти. Програма курсів сприяє професійному зростанню педагогів, підвищенню якості навчання іноземних мов і виховання покоління, здатного ефективно взаємодіяти у багатокультурному середовищі.

Цільова група: вчителі іноземних мов закладів загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин/1 кредит ЄКТС

Особливості реалізації програми: Програма реалізується у форматі інтерактивних занять, що поєднують лекційні блоки, практичні тренінги та роботу з автентичними матеріалами. Особливу увагу приділено аналізу культурних кейсів, рольовим іграм та проєктним завданням, які моделюють реальні ситуації міжкультурної комунікації; використовуються сучасні цифрові інструменти, що дозволяють інтегрувати мультимедійний контент та онлайн-ресурси.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна; очно-дистанційна (змішане навчання); семінари-практикуми; індивідуальні та групові заняття /консультації.

Мета підвищення кваліфікації: Забезпечити педагогів сучасними інструментами та методиками, що сприяють формуванню міжкультурної компетентності учнів, інтеграції культурної компоненти в освітній процес та розвитку навичок комунікації у багатокультурному середовищі.

Завдання підвищення кваліфікації: ознайомити вчителів із сучасними теоріями та моделями міжкультурної комунікації; навчити застосовувати методи інтеграції культурної компоненти у викладання іноземних мов; розвинути навички використання автентичних матеріалів та цифрових ресурсів; сформувані здатність організовувати освітній процес так, щоб він сприяв розвитку навичок міжкультурної комунікації, розумінню культурних традицій, суспільного устрою та цінностей народу, мова якого вивчається.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 №1225) розроблена програма курсів підвищення кваліфікації передбачає удосконалення наступних компетентностей:

- Здатність забезпечувати навчання здобувачів освіти іноземної мови та спілкуватися іноземною мовою у професійному колі
- Здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні вміння й навички здобувачів освіти
- Здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти
- Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі
- Здатність організовувати процес навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти
- Здатність організовувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти
- Здатність до інноваційної діяльності

Очікувані результати підвищення кваліфікації: здатність до інноваційного підходу до викладання іноземних мов та інтеграція культурної компоненти в освітній процес; підвищення якості викладання іноземних мов у ЗСО; розвиток навичок учнів у сфері міжкультурної комунікації на заняттях з іноземних мов; забезпечення побудови сучасного, відкритого і толерантного освітнього середовища відповідно до глобальних світових викликів.

Очікувані результати навчання за програмою підвищення кваліфікації передбачають удосконалення таких знань:

- Іноземна мова та її функційні особливості, необхідні для ефективного спілкування
- Стратегії комунікації з учасниками освітнього процесу
- Ключові компетентності здобувачів освіти й наскрізні уміння, визначені державними стандартами освіти
- Форми, методи й засоби навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти різних вікових груп засобами освітньої галузі (навчального предмета / інтегрованого курсу)
- Технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти засобами освітньої галузі (навчального предмета / інтегрованого курсу)
- Підходи до організації освітнього процесу з використанням цифрових технологій (зокрема дистанційного навчання), умови організації цифрових робочих місць

- Цифрові технології та електронні (цифрові) освітні ресурси для навчання здобувачів освіти предметів (інтегрованих курсів), оцінювання та моніторингу результатів навчання здобувачів освіти та організації їхнього самоконтролю, відстеження прогресу здобувачів освіти в навчанні
- Наукові методи, рівні й форми пізнання
- Освітні інновації, їхні характеристики
- Особливості організації інноваційної педагогічної діяльності
- Методи роботи з різними джерелами інформації

Програмні результати підвищення кваліфікації

Уміння і навички:

- Висловлювати іноземною мовою власні думки, бажання, наміри, а також пояснювати свої дії в освітньому процесі, професійному спілкуванні
- Сприяти опануванню здобувачами освіти іноземної мови для вирішення комунікативних завдань у життєвих ситуаціях
- Формувати в здобувачів освіти здатність до взаєморозуміння / міжособистісної взаємодії / засобами активної і пасивної комунікації
- Створювати умови для формування і розвитку в здобувачів освіти ключових компетенцій, наскрізних умінь
- Добирати доцільні форми, методи й засоби навчання
- Застосовувати інноваційні технології навчання освітньої галузі (навчальних предметів / інтегрованих курсів)
- Упроваджувати технології та методики особистісно зорієнтованого, компетентісного й інтегрованого навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти
- Організовувати навчальні заняття різних типів
- Застосовувати різні види й форми організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти
- Застосовувати в педагогічній діяльності наукові методи пізнання
- Аналізувати інформацію щодо освітніх інновацій, умов їхнього впровадження
- Інтегрувати інновації у власну педагогічну практику
- Збирати, систематизувати й використовувати інформацію

Комунікація:

- Комунікувати іноземною мовою з метою підвищення професійного рівня й підвищення мотивації здобувачів освіти в опануванні іноземної мови
- Взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, застосовуючи конструктивну комунікацію
- Використовувати різні комунікативні практики для пояснення навчального матеріалу й організовувати комунікацію між здобувачами освіти з навчальною метою
- Володіти комунікативними методами і прийомами для забезпечення досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання
- Використовувати навички педагогічної риторики для реалізації різних видів навчальної діяльності
- Використовувати технології навчання, спрямовані на розвиток комунікативних навичок здобувачів освіти

- Розвивати здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами під час вивчення навчального предмета (інтегрованого курсу)
- Комунікувати з учасниками освітнього процесу, використовуючи різні електронні (цифрові) засоби й сервіси
- Взаємодіяти з учасниками освітнього процесу для ефективного залучення здобувачів освіти до різних форм навчальної та пізнавальної діяльності
- Взаємодіяти в професійних спільнотах з питань інноваційної діяльності

Відповідальність і автономія

- Підтримувати належний рівень володіння іноземною мовою, необхідний для виконання професійної діяльності
- Сприяти налагодженню конструктивної взаємодії між учасниками освітнього процесу
- Обирати ефективні форми, методи й засоби навчання залежно від навчальних цілей
- Розробляти вправи й завдання для навчального предмета (інтегрованого курсу), взаємодіючи з іншими учасниками освітнього процесу
- Розробляти освітні матеріали з урахуванням інтересів і здібностей здобувачів освіти
- Виявляти авторитетність, інноваційність, самостійність і автономію, академічну доброчесність, надавати пріоритетність розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної діяльності.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється за **100-бальною шкалою** та передбачає поєднання поточного та підсумкового контролю.

Критерій	Опис	Бали
Теоретична підготовка	участь у лекційних заняттях, обговореннях, розуміння концепцій міжкультурної комунікації	10
Робота на практичних заняттях	виконання практичних завдань, аналіз культурних кейсів	20
Самостійна робота	опрацювання літератури, підготовка навчальних матеріалів	20
Розробка навчального фрагмента уроку	демонстрація здатності інтегрувати міжкультурну компоненту	25
Підсумкове тестування	Перевірка набутих теоретичних знань	25

Разом – 100 балів

Мінімальний бал для отримання сертифіката – **60 балів**.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації

Вартість: Визначається кошторисом та затверджується відповідно до чинних нормативних документів ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено 30 годин аудиторної і самостійної роботи.

Особливістю курсів підвищення кваліфікації «Формування міжкультурної компетентності учнів на заняттях з іноземної мови» є поєднання лекційних занять, практичних тренінгів, інтерактивних семінарів та роботи з автентичними матеріалами, що спрямовані на удосконалення інструментів й методик формування міжкультурної компетентності учнів.

Самостійна робота передбачає опрацювання науково-методичної літератури, виконання практичних завдань, що включають розробку навчальних матеріалів, рольових ігор, аналіз автентичних текстів і ресурсів для інтеграції національно-культурної компоненти в освітній процес.

Підсумкові заходи включають тестування і презентацію розробленого фрагменту уроку.

Зміст програми складається з 2 модулів та 6 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 25 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів. Прохідний бал – 60. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 8 год – лекційні заняття, 4 год – практична робота, 16 год – самостійна робота, 2 год — контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Теоретико-методичні засади формування міжкультурної компетентності					
Тема 1.1. Поняття та структура міжкультурної комунікації	2	–	2	–	4

Тема 1.2 Міжкультурна комунікація як складова навчання іноземних мов	2	–	2	–	4
Тема 1.3 Роль учителя як фасилітатора міжкультурної комунікації		2	2	–	4
Разом за модулем	4	2	6	–	12
МОДУЛЬ 2. Практико-орієнтовані методики інтеграції культурної компоненти на уроках іноземної мови					
Тема 2.1 Цифрові технології у формуванні міжкультурної компетентності учнів на заняттях з іноземних мов	2	–	4	–	6
Тема 2.2. Методика критичного аналізу культурних стереотипів через автентичні джерела	2	–	2	–	4
Тема 2.3 Інноваційні практики фасилітації діалогу та співпраці	–	2	4	–	6
Разом за модулем	4	2	10	–	16
Підсумкові заходи	–	–	–	2	2
Усього	8	4	16	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Тема 1.1. Поняття та структура міжкультурної комунікації

Поняття міжкультурної комунікації: визначення, ключові характеристики, значення у сучасному освітньому процесі. Структура міжкультурної комунікації: Когнітивний компонент – знання про інші культури, їхні традиції, цінності, соціальні норми; Емоційний компонент – емпатія, відкритість, готовність до прийняття культурних відмінностей; Поведінковий компонент – практичні навички комунікації, уміння вести діалог, уникати конфліктів, знаходити спільні рішення. Фактори ефективності міжкультурної комунікації: мовна компетентність, культурна чутливість, критичне мислення, здатність до рефлексії.

Тема 1.2. Міжкультурна комунікація як складова навчання іноземних мов

Роль міжкультурної комунікації для мовної підготовки: формування здатності учнів адекватно взаємодіяти з носіями інших культур; Культурна компонента у навчанні іноземних мов: інтеграція традицій, цінностей, соціальних норм та культурних кодів у навчальні матеріали; Методи формування міжкультурної компетентності: використання автентичних текстів, рольових ігор, дискусій, проєктної діяльності, цифрових платформ для організації міжкультурного діалогу; Розвиток у здобувачів освіти емпатії, критичного мислення, толерантності та готовності до діалогу в багатокультурному середовищі; Компетентнісний підхід у мовній підготовці, дослідження ефективності інтеграції культурної компоненти в освітній процес.

Тема 1.3. Роль учителя як фасилітатора міжкультурної комунікації

У сучасній освіті вчитель виступає не лише як носій знань, а як фасилітатор – той, хто створює умови для ефективного діалогу між культурами, сприяє співпраці та формує в учнів здатність до міжкультурної взаємодії. Поняття фасилітації: вчитель як організатор процесу, що допомагає учням самостійно відкривати нові горизонти й формувати навички комунікації. Функції фасилітатора: створення безпечного середовища для діалогу; модерація дискусій та рольових ігор; підтримка емпатії й культурної чутливості; спрямування учнів до співпраці та вирішення конфліктів.

МОДУЛЬ 2.

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ МЕТОДИКИ ІНТЕГРАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ КОМПОНЕНТИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Тема 2.1. Цифрові технології у формуванні міжкультурної компетентності учнів на заняттях з іноземних мов

Роль цифрових технологій у мовній освіті: забезпечення доступу до автентичних текстів, відео, мультимедійних ресурсів, що відображають соціокультурні аспекти; Інтерактивні платформи та інструменти: онлайн-курси,

відеоконференції, міжнародні освітні проєкти, соціальні мережі як середовище міжкультурної комунікації; Інноваційні методи: використання віртуальних ресурсів, симуляцій, гейміфікації для моделювання міжкультурних ситуацій; дослідження ефективності цифрових технологій у формуванні міжкультурної компетентності, їхній вплив на мотивацію та залученість учнів.

Тема 2.2. Методика критичного аналізу культурних стереотипів через автентичні джерела

Поняття культурного стереотипу: визначення, приклади, вплив на міжкультурну комунікацію. Методика критичного аналізу: виявлення стереотипних уявлень у текстах та медіа; порівняння стереотипів із реальними соціокультурними особливостями; дискусії та рефлексія щодо наслідків стереотипізації. Автентичні джерела як матеріал для аналізу: літературні твори, публіцистика, кіно, музика, соціальні мережі, освітні платформи.

Тема 2.3. Інноваційні практики фасилітації діалогу та співпраці

Інноваційні практики фасилітації діалогу та співпраці у навчанні іноземних мов спрямовані на створення інтерактивного середовища, де учні не лише засвоюють мовні знання, а й формують навички міжкультурної комунікації. Учитель виступає фасилітатором, який організовує процес так, щоб учні поглиблювали розуміння культурних особливостей, взаємодіяли між собою та розвивали здатність до співпраці. Інтерактивні формати, що стимулюють співпрацю, розвиток емпатії та толерантності.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Проаналізувати приклади міжкультурної комунікації у сучасних підручниках з іноземних мов.
2. Розробити фрагмент уроку іноземної мови з інтеграцією культурної компоненти.
3. Провести аналіз культурних стереотипів у медіаматеріалах (відео, тексти, реклама).
4. Створити інтерактивне завдання із використанням цифрових ресурсів (Kahoot, Padlet, Mentimeter).
5. Розробити рольову гру або комунікативну симуляцію міжкультурної взаємодії.
6. Підготувати міні-проєкт для учнів про культурні традиції країни, мова якої вивчається.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Теоретичні підходи до міжкультурної комунікації.
2. Модель міжкультурної компетентності М. Байрама.
3. Роль культурного компоненту у викладанні іноземних мов.
4. Використання автентичних матеріалів у навчанні.
5. Формування толерантності та емпатії в освітньому процесі.
6. Цифрові інструменти у міжкультурній освіті.
7. Аналіз культурних стереотипів у медіа.
8. Інноваційні методики навчання іноземних мов.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 04.03.2026).
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 04.03.2026).
3. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : затв. наказом Мінекономіки від 23.12.2020 № 2736. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 04.03.2026).
4. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR). Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages> (дата звернення: 04.03.2026).

Основна література

1. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Multilingual Matters, 1997. URL: <https://www.multilingual-matters.com/page/detail/teaching-and-assessing-intercultural-communicative-competence/?k=9781853593772> (дата звернення: 04.03.2026).
2. Kramsch C. Context and Culture in Language Teaching. Oxford University Press, 1993. URL: <https://global.oup.com/academic/product/context-and-culture-in-language-teaching-9780194371872> (дата звернення: 04.03.2026).
3. Liddicoat A., Scarino A. Intercultural Language Teaching and Learning. Wiley-Blackwell, 2013. URL: <https://www.wiley.com/en-us/Intercultural+Language+Teaching+and+Learning> (дата звернення: 04.03.2026).
4. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages> (дата звернення: 04.03.2026).

Додаткова література

1. Holliday A. Intercultural Communication and Ideology. Sage Publications, 2011. URL: <https://us.sagepub.com/en-us/nam/intercultural-communication-and-ideology/book243974> (дата звернення: 04.03.2026).
2. Fantini A. Exploring and Assessing Intercultural Competence. World Learning Publications, 2007. URL: https://digitalcollections.sit.edu/worldlearning_publications (дата звернення: 04.03.2026).
3. Tomalin B., Stempleski S. Cultural Awareness. Oxford University Press, 1993. URL: <https://global.oup.com/academic/product/cultural-awareness-9780194371483> (дата звернення: 04.03.2026).